باي مازمۇندى مادەنيەت قيمىلدارى مەرەكەنىڭ مەرەيىن اسردى

(باسى 1 ـ بەتتە)

"بۇگىن قۇربان ايت مەرەكەسى، كوپشىلىك تىڭ ەكسكۇرسيالاۋ قىزعىندىلىعى ەرەكشە جوعارى بولدى، ءبىز كۇش سالا ورنالاسترۇ جاساپ، ەكسكۇرسيالاۋشىلاردىڭ قاجەتتى قانا-عاتتاندىرامىز"، ـ دەدى اۆتونوميالى رايوندىق مۇراجاي ۇگىت ـ تاربيە ءبولىمىنىڭ ورىنباسار مەڭگەرۋشىسى جاڭ لەي.

8 ـ ايدىڭ 12 ـ كۇنى، ءتىلشى ءۇرىمجى قالاسى شىنحۋا كىتاپ دۇكەنى نانمەن كىتاپ ساتۋ ورتالعىندا 1 ـ قاباتتان 4 ـ قاباتقا دەيىن، مەيلى ادەبيەت تۇرىندەگى، قوعامدىق عىلىمدار تۇرىندەگى، فيلوسوفيا تۇرىندەگى، وقىتۋ ـ پسيحولوگيا تۇرىندەگى كىتاپتار اۋماعى بولسىن، الدە بالالارعا ارنالعان كىتاپتار اۋماعى بولسىن، بارىندە كوپتەگەن وقىرماندارداڭ بار ەكەندىگىن كوردى. كەيبىر وقىرماندار ورىندىقتا نەمەسە باسپالداقتا، نەمەسە جەرگە وترا كەتىپ، قۇشتارلانا كىتاپ وقۇدا.

شينجياڭ حالىق تەاترحاناسى، حالىق كينوحاناسى سياقتى كينوحانالاردا قويىلىپ جاتقان «ءۇرت قۇشاعىندا قاھارماندار»، «قۇس جولىندا پىسقتاۋ كلاسى»، «اربستان پاتشا» سياقتى كينولار كوپتەگەن كورەرمەندى باۋرادى. كوپ ساندىسى ءۇي نشىمەن بىرگە كينو كورىپ، دەمالىستى بىرگە وتكىزۋگە كەلگەندەر ەكەن.

ءار ۇلت بۇقاراسىنىڭ دەمالىستاعى ماداەنيەت تۇرمىسىن بايىتۋ ءۇشىن، ۇدايى بىرنەشە كۇن بويى ءۇرىمجى قالاسى "مەن جانە مەنىڭ وتانىم" نەگىزگى تاقىرىپتىق جەلىلەس مادەنيەت قيمىلىن ورىستەتتى، قالىڭ ادەبيەت ـ كوركەمونەر قىزمەتكەرلەرى الەۋمەتتىك اۋماقتارعا بارىپ، ءار ۇلت بۇقاراسىمەن بىرگە دەمالىس شاتتىعىن ءبولىستى.

دەمالىس كەزىندە قۇمىل، تۇرپان، قاشقار، حوتان سياقتى جەرلەر دە ءتۇرلى فورماداعى ادەبيەت ـ كوركەمونەر كونسەرتى، مادەنيەت مۇزەيلارى نەمەسە سۇرەت كورمەسىن، سوندداي ـ اق ءار ءتۇرلى مادەنيەت ـ دەنە تاربيە قيمىلى سياقتىلاردى ۇيىمداستىرىپ ورىستەتىپ، ءار ۇلت بۇقاراسىنىڭ دۇماندى، باي مازمۇندى دەمالىس تۇرمىسىن بىرگە وتكىزۋىنە مۇمكىندىك جاسادى.

8 ـ ايدىڭ 10 ـ كۇنى كەشتە، اقسۇ ايماقتىق مادەنيەت سارايىندا (اسەمونەر سارايى) 14 ـ رەتكى "بۇقارا اپتالىعى اپتالىق كونسەرتى ۇلكەن ساحناسى"ندا ۇيمەي ءبي كوركەمونەر ورتالەعىنىڭ ارناۋلى كونسەرتى قويىلدى. «جەتكىنشەك تىڭ جىگەرى»، «جۇلدىزدارداڭ جارىعى»، «قوڭىراۋلى بارابان ءبيى»، «جاز مۇزىكاسى نالىعاي ءبيى قىزدار ۇيىرمەسى»، «مىنە بۇل كوشە ءبيى» قاتارلى تاماشا نومىرلەر كوپشىلىككە الۋان ءبيدىڭ سالتاناتىن سىيلادى، بالالار بىردە "سۇيكىمدى"، بىردە "ايدىندى" بەينەمەن ساحنانى "دىر ـ دۇمان"عا بولەپ، مادەنيەت كەشكى ساۋىعىنىڭ جالىنىن لاۋلاتا ءتۇستى.

سول كۇنى كەشتە اقسۇ ايماقتىق كىتاپحانا "مەن جانە مەنىڭ وتانىم ـــ بالا جۇرەكتەر شارق ۇرعان، سومدايمەن اسقاق نار تۇلعا" اتىنداعى ساز بالشىق قولونەر بۇيمدارىن جاساۋ جارىسى قيمىلىن وتكىزدى، بالالار قوس قولدارىمەن وتانعا ادال تىلەگىن بەينەلەدى.

كۇشار اۋدانى ۇشوستىڭ اۋىلى قۇربان ايت مەرەكەسىنە ارنالعان ادەبيەت ـ كوركەمونەر بايقاۋىن وتكىزدى. بايقاۋ «مەنىڭ وتانىم» اتتى ولەڭدى وقۋمەن شىمىلدىعىن اشتى، ءار ۇلت كادر ـ بۇقاراسى ارت ـ ارتىنان ساحناعا شىعىپ، ونەر كورسەتىپ، وتان اناعا دەگەن قىزۋ سۇيىسپەنشىلىگى مەن تىلەگىن ءبىلدىردى.

قۇمىل ۋاڭفۇ كورىنىس اۋماعى ەرەكشە دۇمانعا بولەندى، ءىرى كولەمدەگى «يجوۋ مۇزىكا ـ ءبي قويىلىمى» اتىنداعى تاريحي ءبي تەاترى وسىندا 4 ـ رەت سناق رەتىندە ورىندالدى. ءبي تەاترى «جاڭ چيانىڭ ون مىڭ شاقىرىم شالعايعا ەلشىلىككە بارۋى. باتىس ءوڭىردى تۇتاستىرۋ»، «ۇلى حان پاتشالعانىڭ بەرەكە قۇدالعى. جيەيوۋ حانىشانىڭ ۇيىسىنگە ۇزاتىلۋى»، «كاڭشيدىڭ قۇمىل قاۋىنىنا ات بەرۋى . حۇيۇاڭنىڭ اعزام جىبەرگەن ۇلىقتا سالتاناتتى قوناعاسى بەرۋى» اتتى 3 بولىمنەن قۇرالادى. تولاسسىز جالعاسقان تارتىمدى ۇيىن ءنومىر كوپتەگەن كورەرمەندى باۋرادى. گۇاڭجوۋلىق ساياحاتشى ۋاڭ چىڭيىڭ: "ءبي تەاترىن كورىپ، وسى اراداعى تاريحي ماڭدەنيەت جوننىندەگى تۇسىنىگىم تەرەڭدەي ءتۇستى، شىنىمەن بوسقا كەلمەگەن ەكەنمىن!" دەدى.

(تىلشىلارىمىز **جاڭ يىڭچۇن**، اقسۇ تىلشىلار پۇنكتىنەن **دىڭ ليجۇان**، قۇمىل تىلشىلار پۇنكتىنەن **ما جىجۇان**)

قوعامدىق قامتاماسىزدانداندىرۋ كارتچكاسىن تولىقتاعاندا، جاڭالاعاندا اۋىلدان اتتاپ شىقپايتىن بولدى

(باسى 1 ـ بەتتە)

اۆتونوميالى رايوندىق ادام كۇشى بايلىعى جانە قوعامدىق قامتاماسىزدانداندىرۋ مەڭگەرمەسى ينفورماتسيا ورتالىعى پارتيا ياچەيكاسىنىڭ شۇجيى ۋاڭ گوچيڭ بىلاي دەدى: ءبىز تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ جۇرگىزە ءجۇرىپ رەتتەپ ـ تۇزەتىپ، بۇقاراعا شىنايى ناقتى نىسەر نىسەدىك. اۆتونوميالى رايوندىق ادام كۇشى بايلىعى جانە قوعامدىق قامتاماسىزدانداندىرۋ مەڭگەرمەسى نەگىزگى تاقىرىپتىق تاربيە بارىسىندا نەگىزگى ساتىنى ىسكەرىلەي ارالاپ، كەڭىنەن تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ جۇرگىزىپ، نەگىزگى ساتىداعى قامتاماسىزدانداندىرۋعا قاتىناسقان بۇقارانىڭ قوعامدىق قامتاماسىزدانداندىرۋ كارتچكاسىن تولتىراۋ، جاڭالاۋ قين بولۋ ماسەلەسىنەن كوز جازباي، دەرەۋ زەرتتەۋ جۇرگىزىپ، شەشۋ شاراسىن الىپ شىعىپ، قوعامدىق قامتاماسىزدانداندىرۋ كارتچكاسىن تولتىراۋ، جاڭالاۋ جۇمىسىن ءبىتىرۋدى اۋدان قالاشعىنان اۋىل ـ قالاشقىتارعا دەيىن كەڭەيتتى ءارى ناقتى اتقارۋ جوباسىن، قىزمەت ءتارتىبىن جاساپ، نەگىزگى ساتىنىڭ اتقارۋىنا قولايلىلىق جاسادى.

ۇعىسۋعا قاراعاندا، اۆتونوميالى رايون نەگىزگى ساتىداعى قامتاماسىزدانداندىرۋعا قاتىناسقان بۇقارانى قىزمەت وتەۋ ۇيىمەشتىرۋى، شەت ـ شالعايداعى اۋىل ـ قالاشقىتاردى ءتۇيىن ەتىپ، شايار اۋدانىندا، شىنجى اۋدانىندا، حوتان اۋدانىندا، قاراقاش اۋدانىندا تۇيىندەردە سناق ەتۋ نەگىزىندە، 8 ـ ايدىڭ 1 ـ كۇنىنەن باستاپ بۇكىل شينجياڭدا قوعامدىق قامتاماسىزدانداندىرۋ كارتچكاسىن تولىقتاۋ، جاڭالاۋ قىزمەتىن اۋلدا وتەدى. ساناق بويىنشا، 7 ـ ايدان بەرى سناق ءتۇيىنى ەتىلگەن 4 اۋدان اۋىل ـ قىستاقتاردىعى قامتاماسىزدانداندىرۋعا قاتىناسقان بۇقارا ءۇشىن قوعامدىق قامتاماسىزدانداندىرۋ كارتچكاسىنان 7000نان استامىن اۋىلدان شقىپاي تولىقتاعان، جاڭالاعان. بۇكىل شينجياڭدا اتقارىلعانىنان كەيىن، نەگىزگى ساتىداعى قامتاماسىزدانداندىرۋعا قاتىناسقان بۇقارادان مەجەمەن جەتپىس 300 مىڭعا تارتا ادام يگىلىكتەنەدى ەكەن.

قاراقاش اۋدانىندا قوعامدىق قامتاماسىزدانداندىرۋدى باسقارۋ مەكەمەسىنىڭ باستىعى ۋاڭ جيانجۇك بىلاي دەپ تانىستىردى: وسى اۋدان قوعامدىق قامتاماسىزدانداندىرۋ كارتچكاسىن تولىقتاۋدا، جاڭالاۋدا اۋىلدان شقىپاي قىزمەت وتەۋىنىڭ تۇتاس قامتىمىن جۇزەگە اسىرىپ، قامتاماسىزدانداندىرۋعا قاتىناسقان بۇقارا وزدەرى تۇرعان اۋىل ـ قالا ـ شىقتارداعى تۇراپ تۇيىندەرىنە بارىپ "ءبىر پۇنكتتىك" ۇلگىدە بىتىرە الادى، بۇرىن نەگىزگى ساتىداعى بۇقارانىڭ قوعامدىق قامتاماسىزدانداندىرۋ كارتچكاسىن تولىقتاۋدا، جاڭالاۋدا كوپ سابىلاتىن ماسەلەسى ءونىمدى شەشىم تاپتى.

نەگىزگى تاقىرىپتىق تاربيەنى ورىستەتۋ بارىسىندا، اۆتونوميالى رايوندىق ادام كۇشى بايلىعى جانە قوعامدىق قامتاماسىزدانداندىرۋ مەڭگەرمەسى بار امالىن تاۋىپ بۇقارانىڭ قيىنشىلىعىن شەشپ، نەگىزگى ساتىنىڭ اۋىرتپالعان شىنايى جەڭىلدەتتى. سونىمەن بىرگە، پىشاقتىڭ ءدۇزىن ىسكە قاراتۋعا، "تۇزەتۋ"دى ماڭداي الدى ورىنعا قويۋعا تاباندى بولىپ، فورماشىلدىقتان، تورەشىلدىكتەن تيىلۋدى ماڭىزدى مازمۇنعا ەنگىزىپ، ماسەلەلەردى ءبىر ـ بىرلەپ جايىپ، وڭاي ـ رەتتەپ نەگىزگى ساتىنىڭ اۋىرتپالعان جەڭىلدەتۋدى ماسەلەلەردى قاداعالاۋدىڭ، رەتتەۋ ـ تۇزەتۋدى تياناقتاندىرۋدىڭ ءتۇيىنى ەتىپ، ساتىلار بويىنشا حۇجات تاراتۋدى، ساتىلار بويىنشا ءماجىلىس اشۋدى قاتاڭ تەجەپ، بۇكىل رايونىمىزدىڭ ادام كۇشى بايلىعى جانە قوعامدىق قامتاماسىزدانداندىرۋ جۇيەسىنىڭ حۇجات جانە ءماجىلىس سانىن بارىنشا نقشامدادى ءارى 2019 ـ جىلى ءتۇيىندى نقشامداۋ كولەمىنە ەنگىزىلگەن حۇجاتتار سانىن بىلتىرعى جىلداعىدان 42% ازايتۋ، ءماجىلىستى بىلتىرعىدان 55% ازايتۋ سىندى ناقتى نسانانى العا قويدى.

اۆتونوميالى رايوندىق ادام كۇشى بايلىعى جانە قوعامدىق قامتاماسىزدانداندىرۋ مەڭگەرمەسىنىڭ ساناعى بويىنشا، 7 ـ ايعا دەيىن اۆتونوميالى رايوندىق ادام كۇشى بايلىعى جانە قوعامدىق قامتاماسىزدانداندىرۋ مەڭگەرمەسى شەعارىپ، تاراتقان حۇجات سانى بىلتىرعى سول تۇستاعىدان 40%، اشقان ءماجىلىس سانى بىلتىرعى سول تۇستاعىدان 70% ازايعان. "ءبىز نەگىزگى تاقىرىپتىق تاربيەنىڭ، قىزمەت ستيلىن جاقسارتۋ، قىزمەت قابىلەتىن جوعارىلاتۋ جاعىندا شىن مانىندە ەڭگەرگىن ساتىنىڭ اۋىرتپالعان جەڭىلدەتۋ قىزمەتىنىڭ تياناقتانۋىنا، ناقتى ونىمدىلىك كورسەتۋىنە كەپىلدىك ەتتىك"، ـ دەدى اۆتونوميالى رايوندىق ادام كۇشى بايلىعى جانە قوعامدىق قامتاماسىزدانداندىرۋ مەڭگەرمەسى كەڭسەسىنىڭ مەڭگەرۋشىسى چي يۇگۇفۇ.

رايحانگۇلدىڭ تۇرمىسى ءماندى دە ءساندى بولدى

(باسى 1 ـ بەتتە)

اداسقان ءومىر

رايحانگۇل بيىل 25 جاستا، بۇرىن ءدىني ۇشقارى يدەيانىڭ تەڭىزىنە ۇشىراپ، اتالمىش "ءدىني قايدا" بويىنشا ءىس بىستەپ، ايەلدەردىڭ قىسقا جەڭدى كيىم كيۋىنە، باسىن اشپەتىن كورسەتۋىنە بولمايدى، "ايتپەسە تۇزاقتا تۇسەدى" دەپ قارايتىن.

ۇيلەنگەن كەزىندە، رايحانگۇلدىڭ كۇيەۋى ءوجاحمەت ابدۇقۇدىس التىن القا ـ مونشاق ساتپ الىپ وعان ۇسىنادى. رايحانگۇل "ءدىني قايدا"دا ايەلدەر التىن ـ كۇمىس القا ـ مونشاق تاقسا، ءدىني سالىق تولەۋگە كەرەكتىگى، ايتپەسە جازاعا تارتىلۋدان سىرت، كەيىن جانىناتقا دا كىرە المايدى دەپ ايتىلعاندىعىن ەسىنە الادى. وسىلاردى ويلاعان ول ۇيىندەگىلەردەن جاسىرىپ بارىپ، بىلدىرتپەي سالىق تولەگەن ەكەن.

"سول كەزدە مەنى شايتان ازعىرىپ، نە نارسە بولسا دا 'مۇسىلمانشا' 'مۇسىلمانشا ەمەس' دەپ بولەتىندى شعاردىم، ءتىپتى شاۋگىم، تەگەنە السام دا 'مۇسىلمانشا' دەگەن بەلگىنىڭ بار ـ جوقتىعىنا قارايتىن بولدىم". بۇرىنعى ىستەردى ويلاعاندا، رايحانگۇلدىڭ قاباعى ءتۇيىلىپ كەتتى.

رايحانگۇل تاعى كۇيەۋىن دىنگە سەنىپ، نامازى وقۋعا زورلايدى، ەرلى ـ زايىپتى ەكەۋى دە وسىعان بولا ۇنەمى ءتۇس شايىسپ قالادى. 2016 ـ جىلى 5 ـ ايدىڭ 29 ـ كۇنى، رايحانگۇل مەن كۇيەۋىنىڭ ۇيلەنگەندىگىنىڭ 3 جىلدىعىن ەسكە ءتۇسىرۋ كۇنى ەدى، ءوجاحمەت وعان ارناي ءبىر كويلەك الىپ بەرەدى. رايحانگۇل ونىڭ قىسقا جەڭدى كويلەك ەكەندىگىن كورگەن سوڭ، قاتتى اشۋلانادى دا، توتە لاقتىرىپ جىبەرەدى.

رايحانگۇلدىڭ عاجايتانارلىق بەينەسى ءوجاحمەتتىڭ شىدامىن ابدەن كەتىرەدى. كۇيرەگەلى تۇرعان وتباسىن قورعاپ قالۋ ءۇشىن، نەشە رەت ىسكەرىلەي ايگىمەلەسكەنىمەن كەيىن، رايحانگۇل يىڭسار اۋدانداعى كاسىپتىك شەبەرلىككە تارىلەۋ، باۋلۋ ورتالىعىنا بارىپ وقۋعا قوسىلادى.

تولىمدى باسقارۋشى

باۋلۋ ورتالىعىندا رايحانگۇل ۋاڭ بىلىمدەرىن ۇيرەنىپ، ءوزىنىڭ ىستەگەن ىستەرىن قايىرىلا ويلايدى. مۇنان تىس، ول تاعى مەملەكەتتەگى ءبىر تۇتاس قولدانىلاتىن ءتىل ـ جازۋدى مۇقيات ۇيرەنىپ، ەستۋ، سويلەۋ، وقۋ، جازۋ قابىلەتىن جوعارىلاتادى.

رايحانگۇل تىڭىنشىلىككە قاتتى قىزىعادى، تولىقسىز ورتا مەكتەپتى ءبىتىرىپ، وقۋدان قول ۇزگەن سوڭ، قالاشقىتاعى تىگىنشىلىك دۇكەنىندە بىرنەشە كۇن شاكىرت بولعان. باۋلۋ ورتالىعىندا رايحانگۇل ءوز اۋەسى بويىنشا تىگىنشىلىك تەحنيكاسىن دا بار ەدى.

"قولاپ جاساۋدىڭ ەڭ قيىن باسقىشى بەتتەستىرۋ، جاڭا باستالعاندا قالاي ىستەسەم دە كەلىسىمىرە المادىم، مۇعالىم قايتا ـ قايتا ۇيرەتۋىمەن بولدى، سوگەمىن، تىگەمىن، كەزدەمەنى قايتا ـ قايتا سوگىپ، كەرەكتەن شعارامىن دا، كەزدەمەنى الماستىرىپ قايتا تىگەمىن"، ـ دەيدى رايحانگۇل.

رايحانگۇلدىڭ قۇلشىنىسى تەككە كەتپەدى، سەحتاعى جۇمىستاسىنا ورتا ەسەپپەن كۇننەن 50 قولاپ تىكسە، ول 80 قولاپ تىكتى، ونىڭ ۇستىنە بارلىعىنىڭ ساپاسى تولىمدى بولدى.

بۇل رايحانگۇلدىڭ ءبىرىنشى قىزمەتى، ول مۇنى توتەنشە قادىرلەيدى. بەينەسى جاقسى، قىزمەت قابىلەتى كۇشتى بولعاندىقتان، كوپ وتپەي ـ اق 3 ـ ءنومىرلى سەحتىڭ باسقارۋشىسى بولادى.

قولاپ زاۋودىنىڭ جاۋاپتىسى يۇي سۇيىۋدىڭ نازارىندا، رايحانگۇل تولىمدى باسقارۋشى. "رايحانگۇل وتە سىمەر، بايلانىس جاساۋعا، باسقارۋعا شەبەر. ونىڭ باستاۋىندا، 3 ـ ءنومىرلى سەح مەيلى ءونىمنىڭ ساپاسى، الدە ءونىم مولشەرى بولسىن، تۇگەلدەي جوعارىلاي ءتۇستى"، ـ دەيدى يۇي سۇيىۋ.

تۇرمىستىڭ ءسانى

"اكە ـ شەشەم كەتەر جۇمىسقا، مەن بارامىن بالاباقشاعا، جىلامايمىن، سوتقار بولمايمىن، قايىرلى تاڭ مۇعالىم دەيمىن..." . 7 ـ ايدىڭ 15 ـ كۇنى، ەندى عانا جۇمىستان ءتۇسپ ۇيگە قايتىپ كەلگەندە، قىزى جۇگىرىپ كەلىپ رايحانگۇل ايتىپ كەلگەندە، ءوز ۇيىنە كەلىپ تىگۋ تەحنيكاسى دا بار ەدى.

"قولاپ جاساۋدىڭ ەڭ قيىن باسقىشى بەتتەستىرۋ، جاڭا باستالعاندا قالاي ىستەسەم دە كەلىسىمىرە المادىم، مۇعالىم قايتا ـ قايتا ۇيرەتۋىمەن بولدى، سوگەمىن، تىگەمىن، كەزدەمەنى قايتا ـ قايتا سوگىپ، كەرەكتەن شعارامىن دا، كەزدەمەنى الماستىرىپ قايتا تىگەمىن"، ـ دەيدى رايحانگۇل.

بۇل ونىڭ ماعان تۇڭعىش رەت گۇل سىيلاۋى ەدى، اسەرلەنگەنىمنەن جىلاپ جىبەردىم". گۇلگە كوزىن سالعان رايحانگۇل مەيىرلەنە جىمىدى، "ول قازىر مەنى اسىل جار جانە ايالۋلى انا دەيدى، ەكەۋىمىزدىڭ ماحابباتىمىز بۇرىنعىدان دا كۇشەيە ءتۇستى، ول، ءتىپتى، تاماق ىسكەن كەزدە دە كوزىن مەنەن المايتىرادى".

سويلەسپ وتىرعاندا، ءوجاحمەت تە جۇمىستان ءتۇسپ ۇيگە قايتىپ كەلدى. "قاراشى، بۇل ونىڭ العاشقى ەڭبەكاقىسىن العان سوڭ ماعان ۇسىنعان تارتۋى". ءوجاحمەت كىيىم شكابىنان ءبىر پار قارا ءتۇستى كاستيۋم ـ بروۋلكانى الىپ شىعىپ، اقىرىن عانا جاعاسىن سيپادى، "بۇرىن ءدىني ۇشقارى يدەيانىڭ تەڭىزىنە ۇشىراپ، ماعان زاماناۋي كىيىم كيدىرمەيتىن. قازىر ول كينوندى، جاسانۋدى ۇناتادى، تاعى ۇنەمى بازارعا بارىپ، قىزىمىزعا ادەمى كويلەك الىپ بەرەدى".

ەڭبەكاقىسى تاراتىلعانىنان كەيىن، رايحانگۇل كۇيەۋىنە تارتۋ ۇسىنۋدان سىرت، ەنەسىنە دە ۇساق ـ تۇيەككە جۇمسايتىن 200 يۋان اقشا بەرەدى، ەنەسى دە ونى ءجون بىلەدى دەپ ماقتايدى. ءبىر ءۇيلى جانىنىڭ تاتۋ ـ ءتاتتى وتكەندىگىن كورگەن رايحانگۇلدىڭ دە جۇرەگى جىلىپ سالا بەردى. "ءدىني ۇشقارى يدەيانىڭ ۇلاۋى بولماسا، ءبىزدىڭ كۇنىمىز بالدان دا ءتاتتى بولادى ەكەن. تۇرمىستىڭ بولۋعا ءتيىستى ءسانى وسى ەمەس پە!"، ـ دەيدى رايحانگۇل تەبىرەنە.

شينجياڭعا كومەكتەسۋ مەن قىستاقتا تۇرۋ قابىسىپ، ءومىر ءتىپتى دە تولىسا ءتۇستى

شينجياڭعا كومەكتەسكەن كادر، اۆتونوميالى رايوندىق جەرگىلىكتى فينانس باقلاۋ، باسقارۋ مەكەمەسىنىڭ كەڭىز قىستاعندا تۇراتىن "ۇعىسۋ، تيىمدىلىك جاساۋ، توعىستىرۋ" قىزمەت اترەتىنىڭ باستىعى، ءبىرىنشى شۇجيى شاۋ شياڭلي تۇرالى

شينجياڭعا كومەكتەسكەن كادرلار كەلىپتى

□ ءتىلشىمىز ۋاڭ شيڭرۇي

8 ـ ايدىڭ 1 ـ كۇنى، ارەڭ ءبىر دەمالعان شاۋ شياڭلي اتۇش قالاسى سۇنتاع اۋىلى كەڭىز قىستاعىنان بەيجيڭدەگى ۇيىنە ورالدى. دەسەدە، ول كەڭىز قىستاعندىعى اۋىلداستارىن ەسىنەن شعارمادى. ۇيىنە قايتۋدان بۇرىن، ول قىستاقتاعى 20 نەشە بالانى بەيجيڭگە بارىپ ەكسكۇرسيالاۋعا، ۇيىرەنۋگە ورنالاسترعان بولاتىن. 8 ـ ايدىڭ 6 ـ كۇنى شاۋ شياڭلي قىستاقتان كەلگەن بالالاردى ۇيىنە ەرتىپ بارعاننان سوڭ، ۇنحات دوستار شەڭبەرىنە: "بالالاردىڭ مۇقيات ۇيرەنىپ، پارتيانى سۇيەتىن، مەملەكەتتى سۇيەتىن، وتباسىن سۇيەتىن ۇزدىك دارىندىعا ينالۋىن ءۇمىت ەتەمىن" دەپ لەبىز جازدى.

شاۋ شياڭلي اۆتونوميالى رايوندىق جەرگىلىكتى فينانس باقلاۋ، باسقارۋ مەكەمەسىنىڭ كەڭىز قىستاعندا تۇراتىن "ۇعىسۋ، تيىمدىلىك جاساۋ، توعىستىرۋ" قىزمەت اترەتىنىڭ باستىعى، ءبىرىنشى شۇجيى. جۇڭگو بانكە ـ قامسىزداندىرۋدى باقلاۋ، باسقارۋ كوميتەتىنىڭ شينجياڭعا كومەكتەسەتىن كادرى ەدى، ول كەڭىز قىستاعندا ءبىر جىلدان استام ۋاقىتتان وتكىزدى. ول: "كەڭىز قىستاعندىعى باستان كەشكەندەرىم مەنىڭ ءومىرىمدەگى ءتىپتى دە تولىستىرا ءتۇستى" دەدى.

■ ءىلىپ قىزمەت وتەپ، بۇكىل قىستاقتى كەدەيلىكتەن ارىلتۋعا باستادى

2018 ـ جىلى 1 ـ ايدىڭ 30 ـ كۇنى شاۋ شياڭلي ۇرىمجىدەن قاشقارعا ۇشاتىن ۇشاقتا شىعىپ، قىستاقتا تۇرۋ قىزمەتىن باستادى. وسىندا كەلۋدەن بىلگەرى، تەگىندە قىستاقتىڭ ياچەيكا شۇجيى مەندەتىن وتەگەن اكەسى وعان: "قىستاقتا قىزمەت ىستەگەندە، ءىلىپ قىستاقتاعىلارمەن قويان ـ قولتىق ارالاسۋدىڭ كەرەك" دەپ تاپسىرعان بولاتىن.

شاۋ شياڭلي قىستاققا العاش بارعاندا، وتباسىلاردى ءبىر ـ بىردەن ارالاپ، قىستاق تۇرعىندارىنىڭ وينا قۇلاق ءتۇرىپ، قىستاق تۇرعىندارىنىڭ تالاپ ـ تىلەگىن ۇعىستى. ول: "قىستاق تۇرعىندارىنىڭ وتباسىنا بارىپ قانا قويماي، قىستاق تۇرعىندارىنىڭ جۇرەگىنەن دە جول تابۋ كەرەك" دەدى. سول كەزدە كەڭىز قىستاعى ءالى كەدەي قىستاق بولاتىن. قىستاق تۇرعندارىنىڭ قايتكەندە ەرتەرەك كەدەيلىكتەن ارىلتۋعا بولادى، بۇل شاۋ شياڭلي ءدوپ كەلگەن ماڭداي الدى ءىرى ءىس بولدى.

كەڭىز قىستاعندا ءبىر شاعىن ايران زاۋودى بار بولاتىن، شاۋ شياڭلي قىستاقتا تۇرعانىنان كەيىن وسى زاۋودتىڭ قۇرىلعىلارىن جاڭالاۋعا كومەكتەسىپ ءارى قىستاقتاعى كەدەي وتباسىلاردىڭ ساۋىن سيىر باعۋعا جۇمىلدىرىپ، ايران زاۋودىن قايتا وندىرىسكە ءتۇسىردى. ءالي مامەت قىستاقتاعى كەدەي وتباسى بولاتىن. ول قىزمەت اترەتىنىڭ كومەگىندە 2 ساۋىن سيىر باقتى. ءار كۇنى تاڭەرتەڭ ەرتە سيىرىن ساۋىپ ءسۇتىن ايران زاۋودىنا جەتكىزەدى، بۇل ونىڭ وتباسىنىڭ تۇراقتى كىرىسىنە اينالدى.

قىستاقتاعى اۋقاتتانۋ شەبەرلەرىنە كومەكتەسىپ بايپاق زاۋودىن جاندانىدىردى، كاسىپورىن ەنگىزىپ قىستاققا كەدەيلەردى سۇيەمەلدەۋ سەحىن قۇردى، جاڭادان 101 بەيقۇت ءۇي سالدى، جاڭادان 10 كيلومەتر سەمەنت جول سالدى، 609 وتباسىنا قۇبىر سۋ جەتكىزدى ... ءبىر جىلدان استام ۋاقىتتان بەرى، شاۋ شياڭلىدىڭ باستاۋىندا كەڭىز قىستاعىندا وزگەرىستەر تولاستامادى.

2018 ـ جىلى 11 ـ ايدىڭ 7 ـ كۇنى كەڭىز قىستاعى تۇتاس قىستاق بويىنشا كەدەيلىكتەن ارىلۋدى جۇزەگە اسىردى. قىستاق تۇرعندارىنىڭ شىن پەيىلدەرىمەن "كومۇنيستىك پارتيا جاقسى" دەگەننىڭ مەستگەندە شاۋ شياڭلي ەرەكشە ءسۇيىندى.

■ بۇقارانى ءوز وتباسى ادامىنا بالادى

7 ـ ايدىڭ 26 ـ كۇنى كەڭىز قىستاعندا سەبەلەپ جاڭبىر جاۋا باستادى، قىستاقتاعى شوعىرلى جاعالاتا سالىنعان تۇرعىن ۇيلەرىندە شادىمان ۇندەر كوتەرىلدى. شاۋ شياڭلي بايلانىس جاساعان ءبىر قامسىزداندىرۋ سەرىكتەستىگى وسى ارادا كوشە شىراقتارىن تارتۋ ەتۋ سالتىن وتەكىزىپ جاتقان بولاتىن. ادامدار اراسىندا تۇرعان 65 جاستاعى حالچىگۇل توحتىنىڭ جۇزىنەن كۇلكى ەسەدى، ونىڭ جاڭا ءۇيى دە وسى ارادا، جاڭادان اشەكەيلەنگەن ۇيىندە تەلەۋيزور، مۇزداتقىش، سىر سورعىش سياقتى ءۇي ەلەكتر جابدىقتارىنىڭ ءبارى تولىق، قارت ماقتانىشپەن: "مۇنىڭ ءبارىن بەيجيڭدىق ۇلىم دايىنداپ بەردى" دەدى.

حالچىگۇلدىڭ ايتىپ وتىرعان "بەيجيڭدىق ۇلى" شاۋ شياڭلي ەدى. 2017 ـ جىلى ولار تۇىس بولدى، وسىدان باستاپ ۇزىلمەس قاتىناس ورناتتى. بىلتىر قىستاقتا شوعىرلى جاعالاتا سالىنعان تۇرعىن ۇيلەر رايونى ءبىتىپ، قىستاق تۇرعندارى ارت ـ ارتىنان جاڭا ۇيگە كوشىپ كىردى. ءبىراق، حالچىگۇل ءۇيىن اشەكەيلەيتىن اقشاسى بولماعاندىقتان، بۇرىنعى كونە ۇيىندە وترا بەردى. شاۋ شياڭلي مۇنى بىلگەننەن كەيىن جيعان 20 مىڭ يۋان اقشاسىن الىپ شىعىپ، حالچىگۇلدىڭ ءۇيىن اشەكەيلەپ، ءۇي جيھازدارىن، ءۇي ەلەكتر جابدىقتارىن تولتىراپ، قارتتى جاڭا ۇيىنە ءساتتى كوشىرىپ قوندىردى. قارتتىڭ ۇلى جوق بولعاندىقتان، شاۋ شياڭلىدى ۇلىم دەپ سانادى.

كەڭىز قىستاعندا 3800دەن استام تۇرعىن بار، شاۋ شياڭلي ولاردىڭ ۇشتەن ءبىرىنىڭ اتىن بىردەن اتاي الادى. ول وزىنە مىناداي ءبىر تالاپ قويعان بولاتىن: بۇقارانى وتباسىنىڭ ادامىنا بالاپ، جۇرتشىلىقتىڭ تالاپ ـ تىلەگىن ءوز وتباسىنىڭ شارۋاسى دەپ سانايمىن.

■ شىنايى سۇيىسپەنشىلگىن ارناپ، باقتىقا قول جەتكىزدى

شاۋ شياڭلي قىستاق تۇرعندارىن ءوز وتباسىنىڭ ادامىنا بالاسا، قىستاق تۇرعندارى دا وعان كوڭىل تورىنەن ورىن بەردى. ول مىناداي ءبىر شاعىن اڭگىمە ايتتى: بىلتىرعى كۇندەردىڭ بىرىندە، ول قىستاق تۇرعىنى ازەز يۇسۇپتىڭ ۇيىنە جاعداي ۇعىسۋعا بارعاندا، ازەز ايرىقشا قۇانىپ، اۋالاسىندا ءبىر ءتۇپ شاپتول اعاشىن نۇسقاپ تۇرىپ: "شاۋ شۇجي، مىنا شاپتول اعاشىنىڭ جەمىسىن سىزگە ارناپ الىپ قويامىن، پىسقاندا كەلىپ جەيسىز" دەيدى. شاۋ شياڭلي كۇلىپ قانا قويدى، بۇل ءىس ەسىنەن تەز ارادا كوتەرىلىپ كەتەدى. ازەزدىڭ شاپتول پىسقاندا شاۋ شياڭلىگە تەلەفون شالىپ، ۇيىنە شاقىرارىن ويلاماعان ەدى. شاۋ شياڭلي ونىڭ ۇيىنە بارعاندا، اۋلاداعى باسقا شاپتول اعاشتارىندا جەمىستىڭ اڭقىلداپ ءۇزىپ النعانىن، تەك سول ءبىر ءتۇپ اعاشتىڭ جەمىسى سول كۇيىندە تۇرعانىن كوردى. بۇل ءىستى ەسكە العاندا، شاۋ شياڭلي اسىرەلەنگەننەن: "سول ساتتە ءوزىمدى توتەنشە باقتىنى سەزىندىم!" دەدى.

قىستاقتاعى بالاباقشانىڭ بارسا، بالالار ونى قورالاپ الىپ قولىنان تارتقىلاپ: "سالەمەتسىز بە، ءبىرىنشى شۇجي!" دەيدى، كوشەدە كەتىپ بارا جاتسا، كەزدەسكەندەر وعان بىرىنەن سوڭ ءبىرى امانداسىپ جاتادى، قىستاق تۇرعندارى جەمىس ـ جيدەكتەرى پىسقاندا دورباعا سالىپ قىزمەت اترەتىنە الىپ كەلىپ، شاۋ شياڭلىگە جانە قىزمەت اترەتىندەگىلەرگە ءدام تاتقىزادى...

ءبىر جىلدان استام ۋاقىتتان بەرى شاۋ شياڭلي ءوزىن كەڭىز قىستاعىنىڭ ءبىر مۇشەسىمەن دەپ قارادى. ول: "ءوز قۇلشىنىسىمنىڭ ارقاسىندا كەڭىز قىستاعىنا جاڭا وزگەرىستەر الا كەلگەنىمدە ويلاسام بولدى اسا ءماندى سەزىنەم" دەدى تەبىرەنگەن سەزىممەن.